

BROGAN I OSTALI PROTIV UJEDINJENOG KRALJEVSTVA

Presuda od 29. studenog 1988. godine

NEZVANIČNI SAŽETAK I POVIJEST PREDMETA

A. Osnovne činjenice

Podnositelji predstavke, gospodin Terence Brogan, gospodin Dermot Coyle, gospodin William McFadden i gospodin Michael Tracey, državljani su Velike Britanije, a prebivaju u Sjevernoj Irskoj.

Oni su u ljeto 1984. godine uhićeni prema odjeljku 12. Zakona o sprječavanju terorizma (Privremene odredbe) ("Prevention of Terrorism Act") iz 1984. godine, pod opravdanom sumnjom da su bili umiješani u izvršenje, pripremu ili poticanje izvršenja djela terorizma vezano za afere u Sjevernoj Irskoj. "Terorizam" je u Zakonu iz 1984. godine definiran kao "upotreba sile za ostvarenje političkih ciljeva", uključujući "upotrebu sile u cilju ulijevanja straha u javnosti ili u bilo kojem dijelu javnosti". U svakom slučaju, početno razdoblje od 48-satnog pritvora, zakonom dozvoljeno, produživano je odlukom Državnog sekretara Sjeverne Irske. Podnositelji predstavke su zadržani u razdobljima od pet dana i jedanaest sati, šest dana i šesnaest i pol sati, četiri dana i šest sati, te četiri dana i jedanaest sati. Sva četvorica su bila ispitivana o određenim terorističkim incidentima, ali nijedan od njih nije optužen ili izveden pred sudske organe prije no što je pušten na slobodu.

Kritična situacija u Sjevernoj Irskoj 70-tih godina i popratni stupanj terorističke aktivnosti rezultirali su stvaranjem osnove za donošenje početnog zakonodavstva, koje odobrava posebne antiterorističke snage, prema kome su podnositelji predstavke uhićeni i stavljeni u pritvor. Od dana uvođenja, potreba za nastavljanjem djelovanja tih specijalnih snaga je konstantno nadzirana od strane Parlamenta Ujedinjenog Kraljevstva, a njihovo je djelovanje redovito kontrolirano od strane neovisnih osoba. Izvršitelji ovih kontrola su, između ostalog, zaključili da je u svezi s problemima sadržanim u sprječavanju i istraživanju terorizma, neophodna kontinuirana upotreba ovih specijalnih snaga uhićenja i pritvaranja. Odbijen je prijedlog da odluke kojima se produžava lišavanje slobode donose samo sudovi, među ostalim razlozima, što su činjenice koje daju osnovu za ovu odluku jako osjetljive i pritvorenim osobama ih ne mogu predočiti njihovi branitelji.

B. Postupak pred Europskom komisijom za ljudska prava

Četiri predstavke su uložene Komisiji u razdoblju između listopada 1984. i veljače 1985. godine. Komisija je dana 10. srpnja 1986. godine naložila njihovo spajanje, a sljedećeg dana proglasila ih je prihvatljivim.

U Izvješću od 14. svibnja 1987. godine, Komisija je zaključila da je postojala povreda stavaka 3. i 5. članka 5. u pogledu gospodina Brogan-a i gospodina Coyle-a (10 glasova za

i 2 protiv stavka 3, i 9 glasova za i 3 protiv stavka 5), ali ne i u pogledu gospodina McFadden-a i gospodina Tracey-a (8 glasova za i 4 protiv oba stavka); zatim da nema povrede stavaka 1. i 4. članka 5 (jednoglasno za stavak 1. i 10 glasova za i 2 protiv stavka 4.); i, konačno, da se ne otvara posebno pitanje prema članku 13 (jednoglasno).

Komisija je predmet prosljedila Sudu dana 15. srpnja 1987. godine, dok je Vlada Ujedinjenog Kraljevstva isto učinila dana 3. kolovoza 1987. godine.

IZVOD IZ PRESUDE

PRAVO

I. OKVIR PREDMETA U POSTUPKU PRED SUDOM

45. U svojoj prvoj predstavki Komisiji, podnositelji predstavke su naveli kršenje stavka 2. članka 5. koji glasi:

“Svatko tko je uhićen bit će odmah obaviješten, na jeziku koji razumije, o razlozima uhićenja i o svim optužbama protiv njega.”

Međutim, oni su kasnije povukli predstavku, a Komisija je u odluci o prihvatljivosti predstavke navela da se podnositelji više ne žale prema stavku 2.

Pismom, koje je registrirano u upisniku dana 17. svibnja 1988. godine, podnositelji predstavke su od Suda tražili dozvolu da se predstavka obnovi. Tužena Vlada kao i Komisija su se u svojim usmenim navodima usprotivile zahtjevu podnositelja predstavke.

46. Okvir sudske nadležnosti se određuje odlukom Komisije o prihvatljivosti prvobitne predstavke (v. *inter alia*, presudu od 2. marta 1987. godine, u predmetu Weeks, serija A, br. 114, str. 21, stavak 37). Sud smatra da se u ovom predmetu mora uzeti u obzir hitno povlačenje predstavke prema stavku 2. Kao rezultat toga, Komisija je obustavila razmatranje prihvatljivosti ove predstavke. Dozvoliti podnositeljima predstavke da obnove ovu predstavku pred Sudom bi značilo zaobići Konvencijom utvrđeni aparat ispitivanja predstavki.

47. Prema tome, navod da postoji kršenje članka 5. stavka 2. se ne može prihvatiti.

II. OPĆI PRISTUP

48. Vlada je naročito obratila pozornost na vrlo teške okolnosti u Sjevernoj Irskoj, osobito na opasnost od organiziranog terorizma. Nakon što je razmotrio porast terorizma u modernom društvu, Sud je već potvrdio potrebu, sadržanu u sustavu Konvencije, za pravilnom ravnotežom između zaštite institucija demokracije koje su od općeg interesa i

zaštite prava pojedinaca (v. presudu od 6. rujna 1978. godine, u predmetu *Klass i ostali*, serija A, br. 28, str. 23, 27. i 28, stavci 48, 49. i 59).

Vlada je dana 22. kolovoza 1984. godine obavijestila Generalnog sekretara Vijeća Europe da je povukla odluku o derogaciji donesenu na osnovi članka 15. koji se odnosio na izvanrednu situaciju u Sjevernoj Irskoj (v. *Godišnjak Konvencije*, tom 14, str. 32 [1971.], tom 16, str. 26. do 28 [1973.], tom 18, str. 18 [1975.], i tom 21, str. 22 [1978.], za informacije o odluci o derogaciji; v. *Informativni bilten o zakonskim aktivnostima u Vijeću Europe i državama članicama*, tom 21, str. 2. [srpnja 1985.], za povlačenje). Shodno tome, Vlada je naznačila da su, prema njenom mišljenju, "odredbe Konvencije u potpunosti izvršene". U svakom slučaju, kako je Vlada istakla, derogacija se nije odnosila na područje predmetnog zakona u ovom slučaju.

Prema tome, u ovom postupku nema potrebe za razmatranjem bi li bilo koja derogacija obveza iz Konvencije za Ujedinjeno Kraljevstvo mogla biti dozvoljena u skladu sa člankom 15, a zbog terorističke kampanje u Sjevernoj Irskoj. Ispitivanje ovog predmeta se mora nastaviti na osnovi činjenice da su članci Konvencije, vezani za podnesenu predstavku, u potpunosti primjenjivi. Ovo, međutim, ne isključuje mogućnost da je napravljena pravilna procjena okolnosti u ovom predmetu. U smislu članka 55, na Sudu je da utvrdi značaj koji će se pridati tim okolnostima i da u ovom predmetu utvrdi je li postignuta ravnoteža, u skladu sa primjenjivim odredbama toga članka, u pogledu određenog načina na koji je on sročan i ukupnog cilja i svrhe.

III. NAVEDENO KRŠENJE ČLANKA 5. STAVKA 1.

49. Podnositelji predstavke su naveli povredu članka 5. stavka 1. Konvencije, koji, u relevantnom dijelu, glasi:

"Svatko ima pravo na slobodu i osobnu sigurnost. Nitko ne smije biti lišen slobode izuzev u niže navedenim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

...

(c) zakonitog uhićenja ili lišenja slobode radi privođenja nadležnoj sudbenoj vlasti, kada postoji opravdana sumnja da je ta osoba izvršila kazneno djelo...;

..."

Nesumnjivo je da je uhićenje podnositelja predstavke i njihovo pritvaranje bilo "zakonito" prema zakonu Sjeverne Irske i, naročito, "u skladu sa zakonom propisanim postupkom." Podnositelji predstavke su tvrdili da njihovo lišavanje slobode na osnovu odjeljka 12. Zakona iz 1984. godine nije u skladu sa člankom 5. stavkom 1 (c), na osnovi činjenice da oni nisu uhićeni pod sumnjom da su izvršili "kazneno djelo", niti je svrha njihovog uhićenja bila dovodenje pred nadležni sudski organ.

50. Glavni argument je za podnositelje predstavke bilo ostajanje pri tvrdnji da su njihovo uhićenje i lišavanje slobode bili zasnovani na sumnji, ne za izvršeno određeno kazneno djelo, nego prije za umiješanost u neodređene akte terorizma, što nije predstavljalo kršenje kaznenog zakona u Sjevernoj Irskoj i što se nije moglo smatrati "kaznenim djelom" u smislu članka 5. stavka 1 (c).

Vlada nije osporila činjenicu da Zakon iz 1984. godine ne zahtijeva da se uhićenje zasniva na sumnji o izvršenom određenom kaznenom djelu, ali je tvrdila da je definicija terorizma iz Zakona kompatibilna s konceptom kaznenog djela i da je u ovom smislu zadovoljila uvjete stavka 1 (c), što je potvrđeno sudskom praksom Suda. U svezi s ovim, Vlada je istakla da podnositelji predstavke, u stvari, nisu bili osumnjičeni za umiješanost u terorizam uopće, ali su bili osumnjičeni za članstvo u jednoj zabranjenoj organizaciji i umiješanost u određene terorističke radnje, od kojih je svaka predstavljala kazneno djelo prema zakonu u Sjevernoj Irskoj i čime su podnositelji predstavke bili terećeni tijekom saslušanja koja su uslijedila odmah nakon njihovog uhićenja.

51. Odjeljak 14. Zakona iz 1984. godine definira terorizam kao "upotrebu sile za ostvarenje političkih ciljeva", što uključuje "upotrebu sile u cilju ulijevanja straha u javnosti ili bilo kojem njenom dijelu" (v. stavak 31. gore). Za ove definicije terorističkog čina - kako je sadržano u Naredbi o pritvaranju terorista (Sjeverna Irska) iz 1972. godine i u Zakonu Sjeverne Irske iz 1973. godine (Odredbe za izvanredne prilike) - Sud je već našao da su "bliske u namjeri činjenja kaznenog djela" (v. presudu od 18. siječnja 1978. godine, u predmetu Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva, serija A, br. 25, str. 74. i 75, stavak 196).

Dodatno, svi podnositelji predstavke su, u roku od nekoliko sati po njihovom uhićenju, bili ispitivani zbog sumnje da su bili umiješani u određena kaznena djela i zbog sumnje da su bili članovi zabranjene organizacije (v. stavke 13, 16, 19. i 22. gore).

Prema tome, uhićenje i kasnije pritvaranje podnositelja predstavke su bili zasnovani na opravdanoj sumnji da su učinili kazneno djelo u smislu članka 5. stavka 1 (c).

52. Članak 5. stavak 1. također zahtijeva da svrha uhićenja ili pritvora bude dovođenje predmetne osobe pred nadležni sudski organ.

Vlada i Komisija su tvrdile da je takva namjera postojala i da je pronađen dovoljan i upotrebljiv dokaz tijekom policijske istrage koja je uslijedila nakon uhićenja podnositelja predstavke, te bi oni nesumnjivo bili optuženi i postupak bi bio pokrenut.

Podnositelji predstavke su osporili ove tvrdnje i pozvali se na činjenicu da za vrijeme njihovog pritvora nisu bili ni optuženi niti izvedeni pred sud. Prema odjeljku 12. Zakona iz 1984. godine, nakon uhićenja ne mora obvezatno uslijediti i podizanje optužnice, a uvjet iz standardnog zakona da se osoba izvede pred sud, neprimjenjiv je na pritvor u smislu ovog Zakona (v. stavke 30. i 32. gore). Prema tvrdnjama podnositelja predstavke, ovo je,

prema tome, bilo sredstvo administrativnog pritvora koje se koristi u cilju pribavljanja informacija, što je upotreba specijalnih snaga potvrdila u praksi.

53. Od Suda se ne zahtijeva da razmatra pobijano zakonodavstvo *in abstracto*, ali se mora ograničiti na okolnosti u predmetu po kojem postupaju.

Činjenica da protiv podnositelja predstavke nije podignuta optužnica, niti da su izvedeni pred sud ne znači obvezatno da svrha njihovog uhićenja nije bila u skladu sa člankom 5. stavkom 1 (c). Kako su Vlada i Komisija izjavile, postojanje takve svrhe se mora razmatrati neovisno o njenom sprovođenju, a podtočka (c) članka 5. stavka 1. ne podrazumijeva da policija mora pribaviti valjan dokaz za podizanje optužnice, bilo u trenutku uhićenja ili dok su podnositelji predstavke bili u pritvoru.

Takav dokaz može biti nedokučiv ili, s obzirom na prirodu kaznenih djela za koje postoji sumnja da su izvršena, nemoguć za predočavanje sudu bez ugrožavanja života drugih. Nema razloga za sumnju da je istraga koju je vodila policija u ovom predmetu bila u dobroj namjeri ili da svrha pritvaranja podnositelja predstavke nije bila da se nastavi istraga time što bi se potvrdile ili raspršile konkretne sumnje koje su, kako je Sud našao, bile osnova za njihovo uhićenje (v. stavak 51. gore). Da je to bilo moguće, policija bi, može se pretpostaviti, podigla optužnicu i podnositelji predstavke bi bili izvedeni pred nadležni sudski organ.

Njihovo uhićenje i lišenje slobode se, stoga, moraju smatrati izvedenim u svrhu navedenu stavkom 1 (c).

54. Zaključak je da ovdje postoji povreda članka 5. stavka 1.

IV. NAVODNO KRŠENJE ČLANKA 5. STAVKA 3.

55. Prema Zakonu iz 1984. godine, osoba uhićena na osnovi odjeljka 12, pod opravdanom sumnjom da je umiješana u čin terorizma, može od strane policije biti pritvorena najviše četrdeset i osam sati i, po odobrenju Državnog sekretara Sjeverne Irske, na razdoblje ili razdoblja do pet dana (v. stavke 30. do 37. gore).

Podnositelji predstavke su tvrdili da su, kao posljedica njihovog uhićenja i pritvaranja prema ovom zakonu, bili žrtve povrede članka 5. stavka 3, koji predviđa:

“Svatko tko je uhićen ili lišen slobode prema odredbama stavka 1 (c) ovog članka mora odmah biti izveden pred sudiju ili drugu službenu osobu zakonom ovlaštenu da vrši sudbenu vlast i mora imati pravo na suđenje u razumnom roku ili na puštanje na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se uvjetovati jamstvima o pojavljivanju na suđenju.”

Podnositelji predstavke su istakli činjenicu da osoba uhićena na osnovi standardnog zakona u Sjevernoj Irskoj mora biti dovedena pred Prvostepeni (Osnovni) sud (Magistrates’

Court) u roku od četrdeset i osam sati (v. stavak 32. gore); i da je, prema standardnom zakonu u Engleskoj i Wales-u (Zakon o policijskim i kaznenim dokazima iz 1984. godine), maksimalno dozvoljeno trajanje pritvora bez podignute optužnice četiri dana, i to sa sudskim odobrenjem nakon trideset i šest sati. Prema njihovim podnescima, nije bilo prihvatljivog objašnjenja zašto je sedmodnevni pritvor bio neophodan, ističući da je isti predstavljao radikalno odstupanje od standardnog zakona, čak i od razdoblja od tri dana koji je omogućen posebnim pravilima o pritvaranju, kako je utjelovljeno Zakonom o Sjevernoj Irskoj (Odredbe za izvanredne prilike) iz 1978. godine (v. stavak 33. gore). Nije postojalo nikakvo opravdanje da se takvo odlučivanje ne povjeri sudstvu Sjeverne Irske.

56. Vlada je tvrdila da je, u svjetlu prirode i obujma prijetnje od terorizma i proizašlih problema u pribavljanju dokaza dovoljnih za podizanje optužnice, maksimalno zakonom propisano razdoblje zatvora u trajanju od sedam dana bilo prijeko potreban dio borbe protiv te prijetnje, što su naknadne parlamentarne rasprave i ispitivanja zakonodavstva pokazale (v. stavke 26. do 29. gore). Vlada je naročito skrenula pažnju na teškoće na koje su naišle snage bezbjednosti prilikom pribavljanja dokaza koji su i prihvatljivi i upotrebljivi nakon obuke u tehnikama otežavanja istrage koje su razvili oni koji su upleteni u terorizam. Također, trebalo je vremena za obavljanje potrebnih znanstvenih istraživanja, za usklađivanje informacija dobivenih od drugih pritvorenih osoba i za povezivanje sa drugim snagama sigurnosti. Vlada je tvrdila da je potreba za ovlastima za produžavanje pritvora dobivena statistički. Na primjer, u 1987. godini, takva produženja su u Sjevernoj Irskoj odobrena u pogledu 365 osoba. Osamdeset troje njih je pritvoreno preko pet dana, a od ovog broja 39 njih je u tijeku produženog roka optuženo za teška djela terorizma.

U svezi sa prijedlogom da produženje pritvora nakon razdoblja od četrdeset i osam sati bude pod kontrolom sudije ili čak s njegovim odobrenjem, Vlada je istakla teškoću predočenja istog sudu, s obzirom na naglašenu osjetljivost nekih od informacija na kojima je sumnja zasnovana. Ne samo da bi sud morao zasjedati bez pristupa javnosti već ni pritvorena osoba niti njeni branitelji ne bi mogli prisustvovati niti biti upoznati s pojedinostima. Ovo bi zahtijevalo temeljite i neželjene promjene u zakonu i postupku Ujedinjenog Kraljevstva prema kojima pojedinac lišen slobode ima pravo da ga njegovi branitelji zastupaju u svakom sudskom postupku vezanom za njegov pritvor. Ukoliko su ovlaštene dozvoljavati produženje pritvora, sudije će prije imati izvršnu nego sudsku funkciju. Time se ne bi povećala zaštita od zlouporabe, zbog čega su ove odredbe nastale, i to bi moglo voditi neoborivoj kritici sudstva. U svakom slučaju, Državni sekretar je na boljem mjestu za donošenje takvih odluka i za osiguravanje ujednačenog pristupa. Štoviše, bit svakog zahtjeva za produženje pritvora pomno je istražio Državni sekretar osobno ili, ukoliko je on nedostupan, drugi ministar (v. stavak 37. gore).

57. U svom izvješću, Komisija je citirala svoju ustaljenu pravnu praksu u smislu da bi se razdoblje od četiri dana, u slučajevima vezanim za izvršena uobičajena kaznena djela, i razdoblje od pet dana, u izuzetnim slučajevima, moglo smatrati kompatibilnim s uvjetima hitnosti iz članka 5. stavka 3 (v. odluke o prihvatljivosti po predstavkama br. 2894/66, u predmetu X. protiv Nizozemske, Godišnjak Konvencije, tom 9, str. 568. (1966. godina); i

4960./71., u predmetu X. protiv Belgije, Zbirka odluka, tom 42, str. 54. i 55. (1973. godina)). Po mišljenju Komisije, u kontekstu okolnosti pod kojima su podnositelji predstavki uhićeni i naročitih problema vezanih za istragu djela terorizma, opravdan je nešto duži pritvor od onog iz uobičajenih slučajeva. Komisija je zaključila da razdoblje od četiri dana i šest sati (u slučaju gospodina McFadden-a) i razdoblje od četiri dana i jedanaest sati (u slučaju gospodina McTracey-a) jesu zadovoljili uvjete hitnosti, dok razdoblje od pet dana i jedanaest sati (u slučaju gospodina Brogan-a) i razdoblje od šest dana i šesnaest sati (u slučaju gospodina Coyle-a) nisu.

58. Činjenica da protiv pritvorene osobe nije podignuta optužnica, niti je ona izvedena pred sud, ne predstavlja sama po sebi povredu prvog dijela članka 5. stavka 3. Ne može doći ni do kakve povrede članka 5. stavka 3. ukoliko je uhićena osoba “u najkraćem roku” puštena na slobodu prije nego je ikakva sudska kontrola nad njenim pritvorom bila izvodiva (v. od 22. svibnja 1984. godine, presudu u predmetu de Jong, Baljet i van der Brink, serija A, br. 77, str. 25, stavak 52). Ukoliko uhićena osoba nije u najkraćem roku puštena na slobodu, ima pravo da bez odlaganja bude izvedena pred sudiju ili sudskog službenika.

Procjena “hitnosti” se mora napraviti u svjetlu cilja i svrhe članka 5. (v. stavak 48. gore). Sud je uzeo u obzir važnost ovog članka u sustavu Konvencije: on [članak 5.] jamči temeljno ljudsko pravo, to jest zaštitu pojedinca od nezakonitog miješanja države u njegovo pravo na slobodu (v. presudu u predmetu Nozano, od 18. prosinca 1986. godine, serija A, br. 111, str. 23, stavak 54). Sudska kontrola miješanja izvršne vlasti u pravo pojedinca na slobodu je značajna karakteristika jamstva utjelovljenog u članku 5. stavku 3, čija je namjena minimizirati rizik od arbitrarnosti. Sudska kontrola je obuhvaćena vladavinom zakona, “jedno od temeljnih načela demokratskog društva ..., koje je izravno navedeno u Preambuli Konvencije” (v. *mutatis mutandis*, gore spomenutu presudu u predmetu Klass i ostali, serija A, br. 28, str. 25.-26., stavak 55.) i “kojim je cijela Konvencija nadahnut” (vidjeti, *mutatis mutandis*, presudu, od 8. lipnja 1976. godine, u predmetu Engel i ostali, serija A, br. 22, str. 28, stavak 69).

59. Obveza, koja je na engleskom jeziku izražena riječju “promptly” (“odmah”), a na francuskom jeziku riječju “aussitôt”, jasno je razgraničena od manje strožijeg zahtjeva iz drugog dijela stavka 3. (“razuman rok” / “reasonable time” / “délai raisonnable”) i čak i od onoga iz stavka 4. članka 5. (“brzo” / “speedily” / “a bref délai”). Izraz “promptly” (“odmah”) se također pojavljuje u engleskoj verziji stavka 2, dok su u francuskoj verziji upotrijebljene riječi “dans le plus court délai”. Kako je napomenuto u presudi u predmetu Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva (od 18. siječnja 1978. godine, serija A, br. 25, str. 76, stavak 199), “promptly” u stavku 3. može biti shvaćeno kao da ima širu važnost nego “aussitôt”, što doslovce znači “odmah”. Tako suočen s raznim verzijama pravnog akta kojim se stvara pravo, koje su podjednako izvorne, ali ne baš i iste, Sud ih mora tumačiti tako da ih što više i točnije uskladi da bi ostvario namjeru i postigao cilj tog akta (v. *inter alia*, presudu od 26. travnja 1979. godine, u predmetu Sunday Times-a, serija A, br. 30, str. 30, stavak 48. i članak 33. stavak 4. Bečke konvencije od 23. svibnja 1969. godine, Zakon o pravnim aktima).

Upotreba riječi “*aussitôt*” u francuskoj verziji, svojim vremenski strogim značenjem neposrednosti, potvrđuje da je stupanj elastičnosti koja se pridaje riječi “hitnost” ograničen, čak iako se, radi procjene stavka 3, prapratne okolnosti nikad ne mogu ignorirati. Dok se hitnost u svakom predmetu mora procjenjivati na osnovi posebnih obilježja (v. spomenutu presudu u predmetu *de Jong, Baljet i van der Brink*, serija A, br. 77, str. 25, stavak 52), važnost koja se pridaje ovim obilježjima nikada ne može biti tolika da umanju samu bit prava zaštićenog člankom 5. stavkom 3, to jest tolika da uspješno osujeti obveze države da u najkraćem roku osigura puštanje na slobodu ili izvođenje pred sudski organ.

60. Ovaj predmet se isključivo odnosi na uhićenje i pritvor osoba osumnjičenih za upletenost u terorizam u Sjevernoj Irskoj, na temelju ovlasti iz posebnog zakonodavstva. Prema odredbama standardnog zakona u Sjevernoj Irskoj, uvjeti za izvođenje osumnjičenog pred sud se nisu mogli izričito primijeniti na ovakvo uhićenje i pritvaranje, prema odjeljku 12. (6) Zakona iz 1984. godine (v. stavke 30. i 32. gore). U ovoj presudi nema razloga za utvrđivanje bi li, kod uobičajenog kaznenog djela, bilo koje razdoblje policijskog ili administrativnog pritvora, kao što je ovo u trajanju od četiri dana, kao generalno pravilo uopće moglo biti kompatibilno sa prvim dijelom članka 5. stavka 3.

Nijedan od podnositelja predstavke, u stvari, nije bio izveden pred sudiju ili sudskog službenika za vrijeme njegovog pritvora. Stoga, okolnost o kojoj treba donijeti odluku je, imajući u vidu naročite okolnosti na koje se Vlada oslanja, može li se puštanje na slobodu svakog od podnositelja predstavke smatrati kao “hitno” u smislu članka 5. stavka 3.

61. Istraga terorističkih djela vlastima nesumnjivo predstavlja naročite probleme, što je djelomično već spomenuto u odnosu na članak 5. stavak 3. (v. stavak 53. gore). U svezi s ovim, Sud poklanja punu pažnju čimbenicima na koje je Vlada upozorila. Također je istinito da u Sjevernoj Irskoj prosljeđivanje zahtjeva za produženje pritvora Državnom sekretaru od strane policije i pojedinačno ispitivanje svakog zahtjeva policije od strane nekog ministra predstavlja jedan oblik kontrole izvršnih vlasti (v. stavak 37. gore). Dalje, Parlament je konstantno preispitivao potrebu za nastavljanjem uporabe posebnih ovlasti, a njihovo sprovođenje je redovito nadgledano od strane nezavisnih osoba (v. stavke 26. do 29. gore). Sud prihvaća da, u ovisnosti od postojanja odgovarajuće zaštite, kontekst terorizma u Sjevernoj Irskoj ima za učinak produženje razdoblja tijekom kojeg vlasti mogu, ne kršeći članak 5. stavak 3, zadržati osobu osumnjičenu za teška teroristička djela prije nego je izvedu pred sudiju ili drugog sudskog službenika. Teškoće koje se javljaju pri ostvarivanju sudske kontrole nad donošenjem odluka o uhićenju i pritvaranju osumnjičenih terorista, na koje je Vlada aludirala, mogu utjecati na način primjene članka 5. stavka 3, na primjer, pozivajući se na odgovarajuće procesne predostrožnosti s obzirom na prirodu kaznenih djela za koja se sumnja da su izvršena. Međutim, one, prema članku 5. stavku 3, ne mogu opravdati oslobađanje od “hitne” sudske kontrole.

62. Kako je gore naznačeno (v. stavak 59. gore), okvir elastičnosti tumačenja i primjene značenja “hitnosti” je veoma ograničen. Po mišljenju Suda, čak i najkraće od četiri razdoblja pritvora, to jest ono u trajanju od četiri dana i šest sati, koje je gospodin *McFadden* proveo

u policijskom pritvoru (v. stavak 18. gore), izlazi izvan strogih ograničenja vremena dozvoljenog člankom 5. stavkom 3. Pridati toliku važnost osobitim okolnostima ovog predmeta da bi se opravdalo tako dugačko razdoblje pritvora bez izvođenja pred sudiju ili drugog sudskog službenika, bilo bi neprihvatljivo široko tumačenje jednostavnog značenja riječi “odmah”. Ovakvo tumačenje bi u članak 5. stavak 3. unijelo ozbiljno slabljenje procesnog jamstva na štetu pojedinca i sadržavalo bi posljedice slabljenja same biti prava zaštićenog ovom odredbom. Stoga Sud mora zaključiti da ni jedan od podnositelja predstavke nije “odmah” izveden pred sudsku vlast niti je, nakon uhićenja, “odmah” pušten na slobodu. Nesumnjiva činjenica da su uhićenje i pritvaranje podnositelja predstavki bili inspirirani legitimnim ciljem zaštite zajednice od terorizma u cjelini, nije samo po sebi dovoljno da se osigura usklađenost s posebnim zahtjevima članka 5. stavka 3.

Prema tome, u pogledu sve četvorice podnositelja predstavke, postoji kršenje članka 5. stavka 3.

V. NAVODNO KRŠENJE ČLANKA 5. STAVKA 4.

63. Podnositelji predstavke su tvrdili da članak 5. nije bio utjelovljen u pravo Ujedinjenog Kraljevstva i da nije bilo moguće izvršiti uspješnu ocjenu zakonitosti njihovog pritvaranja, kako je uvjetovano stavkom 4. članka 5. Članak 5. stavak 4. glasi kako slijedi:

“Svatko kome je uskraćena sloboda uhićenjem ili lišavanjem slobode ima pravo uložiti žalbu sudu kako bi sud, u kratkom roku, razmotrio zakonitost lišavanja slobode i, ukoliko ono nije bilo zakonito, naložio oslobađanje.”

64. Pravno sredstvo *habeas corpus* bilo je na raspolaganju podnositeljima predstavke u ovom predmetu, iako su oni izabrali da se njime ne posluže. Takav postupak bi vodio preispitivanju zakonitosti njihovog uhićenja i pritvaranja prema uvjetima Zakona iz 1984. godine i primjenjivim načelima koja je razvila sudska praksa (v. stavke 39. i 40. gore).

Komisija je našla da su zadovoljeni uvjeti članka 5. stavka 4., budući da je način ocjene u Sjevernoj Irskoj sadržavao, prema Konvenciji, procesnu i bitnu osnovu za pritvaranje podnositelja predstavke. Vlada je usvojila ista obrazloženja.

65. Prema utvrđenoj sudskoj praksi Suda, pojam “zakonitosti” iz stavka 4. ima isto značenje kao i u stavku 1 (v. naročito presudu od 28. svibnja 1985. godine, u predmetu *Ashingdane*, serija A, br. 93, str. 23, stavak 52); a mogu li se “uhićenje” ili “pritvor” smatrati “zakonitim”, mora biti određeno u svjetlu ne samo domaćeg zakona, nego i u kontekstu Konvencije, te općih načela u njoj utjelovljenih u svrhe ograničenja dozvoljenih člankom 5. stavkom 1 (v. značajnu, gore spomenutu, presudu *Weeks*, serija A, br. 114, str. 28, stavak 57.). Prema stavku 4. članka 5, uhićene ili pritvorene osobe imaju pravo na ocjenu zasnovanu na procesnim i bitnim uvjetima koji su, u svjetlu Konvencije, važni za “zakonitost” njihovog lišenja slobode. Ovo znači da su, u ovom predmetu, podnositelji predstavke morali imati na raspolaganju pravno sredstvo kojim se omogućava nadležnom sudu da razmotri ne samo

usklađenost sa procesnim uvjetima iz odjeljka 12. Zakona iz 1984. godine već i razumnost sumnje koja je osnova za uhićenje i legitimnost svrhe kojoj se teži uhićenjem ili pritvorom koji mu slijedi.

Kako je pokazano relevantnom sudskom praksom, naročito presudama u predmetima *Van Hout* i *Lynch* (v. stavak 40. gore), ovi uvjeti se sreću u praksi sudova u Sjevernoj Irskoj u svezi s pravnim sredstvom *habeas corpus*.

Prema tome, ne postoji povreda članka 5. stavka 4.

VI. NAVODNO KRŠENJE ČLANKA 5. STAVKA 5.

66. Podnositelji predstavke su se dalje žalili na kršenje članka 5. stavka 5, koji glasi:

“Svatko tko je bio žrtva uhićenja ili lišavanja slobode protivno odredbama ovog članka ima pravo na obeštećenje.”

Zahtjev za naknadu štete zbog nezakonitog lišenja slobode se u Ujedinjenom Kraljevstvu može podnijeti u smislu kršenja domaćeg zakona (v. stavak 41. o nezakonitom zatvaranju). Kako se članak 5. ne smatra elementom domaćeg zakona u Ujedinjenom Kraljevstvu¹, nikakav zahtjev za naknadu štete se ne može podnijeti u smislu kršenja bilo koje odredbe članka 5, a da to istovremeno ne predstavlja povredu zakona Ujedinjenog Kraljevstva.

Vlada je, *inter alia*, tvrdila da je svrha stavka 5, osigurati da žrtva “nezakonitog” uhićenja ili pritvaranja ima zakonski ostvarivo pravo na obeštećenje. U ovom smislu, Vlada je također tvrdila da se “zakonitost” u svrhu različitih stavki članka 5. tumači u odnosu na domaći zakon, pri tome isključujući svaki element arbitrarnosti. Vlada je zaključila da, čak i u slučaju da se radi o povredi bilo koja od prva četiri stavka članka 5., u ovom slučaju nema povrede članka 5. jer je lišenje slobode podnositelja predstavke bilo zakonito prema zakonu Sjeverne Irske i nije bilo arbitrarno.

67. Sud, kao i Komisija, smatra da tako restriktivno tumačenje nije u skladu s normom iz stavka 5. koja se odnosi na uhićenje ili lišavanje slobode “u suprotnosti s odredbama ovog članka”.

U ovom predmetu, podnositelji predstavke su uhićeni i lišeni slobode u skladu s domaćim zakonom, ali u suprotnosti sa stavkom 3. članka 5. Ova povreda, ni prije ni poslije utvrđenja do kojih je u ovoj presudi došao Europski sud, ne može dovesti do izvršivog zahtjeva za obeštećenje žrtava pred domaćim sudovima; ovo Vlada nije osporila.

¹ Ujedinjeno Kraljevstvo je direktno inkompairalo Evropsku konvenciju o ljudskim pravima u domaći pravni sistem, Pravnim aktom koji je stupiona snagu u listopadu 2000. godine.

Prema tome, u ovom predmetu također postoji kršenje stavka 5. u pogledu sve četvorice podnositelja predstavke. Ovakvo utvrđenje ne prejudicira nadležnost Suda, u smislu članka 50., u stvarima dosuđivanja obeštećenja kao pravednog zadovoljenja (v. presudu od 7. svibnja 1974. godine, u predmetu Neumeister, serija A, br. 17. str. 13, stavak 30.).

VII. NAVODNO KRŠENJE ČLANKA 13.

68. Podnositelji predstavke su pred Komisijom tvrdili da u Sjevernoj Irskoj nisu imali uspješan pravni lijek u pogledu njihovih predstavki prema članku 5. pa je, shodno tome, došlo do kršenja članka 13., koji glasi:

“Svatko čija su prava i slobode, priznata ovom konvencijom, narušena ima pravo na pravni lijek pred nacionalnim vlastima, čak i onda kada su povredu ovih prava i sloboda učinile osobe u vršenju svoje službene dužnosti.”

U svjetlu utvrđenja da u ovom predmetu nema povrede članka 5. stavka 4., Sud smatra nepotrebnim istraživati jesu li poštovani manje strožiji uvjeti članka 13., naročito iz razloga što podnositelji nisu podnijeli ovu predstavku Sudu (v. *inter alia*, presudu od 29. veljače 1998. godine, u predmetu Bouamar, serija A, br. 129, str. 25., stavak 65.).

VIII. PRIMJENA ČLANKA 50².

69. Prema članku 50.,

“Kada Sud utvrdi da je odluka ili mjera sudskog organa ili bilo kojeg drugog organa visoke strane ugovornice, u cjelini ili djelomično, u suprotnosti s obvezama koje proistječu iz ove Konvencije i kada unutrašnje pravo navedene članice omogućava samo djelomično obeštećenje za posljedice takve odluke ili mjere, Sud će svojom odlukom pružiti oštećenoj strani pravično zadovoljenje, ukoliko je to potrebno.”

70. Podnositelji predstavke, od kojih su trojica imala pravnu pomoć pred Komisijom i Sudom, nisu podnijeli nikakav zahtjev za naknadu troškova i izdataka, a ovo nije stvar koju Sud treba razmatrati na svoju vlastitu inicijativu (v. kao najskoriji izvor, gore spomenutu presudu u predmetu Bouamar, *ibid*, str. 26, stavak 68).

71. S druge strane, podnositelji predstavke su tvrdili da “zbog činjenice da su predmetna kršenja bila učinjena svjesno i gnusno, dosuda veće naknade za štetu, kao primjer, ... bi bila primjerena”. Oni su predložili da se obeštećenje računa prema osnovici od oko 2000 £ (dvije tisuće funti) za svaki sat vremena nepravednog pritvora.

Vlada je zahtijevala od Suda da odgodi odluku o ovom pitanju.

² Redni broj i tekst člana izmjenjen stupanjem na snagu Protokola br. 11 (1. novembar 1998. g.); vidi čl. 41 u tekstu Evropske konvencije o ljudskim pravima. (op.a)

Prema okolnostima u ovom predmetu, Sud smatra da pitanje primjene članka 50. još nije spremno za donošenje odluke u svezi sa zahtjevom za naknadu zbog pretrpljene štete. Stoga je neophodno odgoditi odluku o ovom pitanju i odrediti dalji postupak, vodeći računa o mogućnosti postizanja sporazuma između tužene države i podnositelja predstavke (pravilo 53, stavci 1. i 4. Pravila procedure Suda).

IZ OVIH RAZLOGA, SUD

1. *Odlučuje*, sa šesnaest glasova za i tri protiv, da ovdje postoji povreda članka 5. stavka 1;
2. *Odlučuje*, sa dvanaest glasova za i sedam protiv, da ovdje postoji povreda članka 5. stavka 3. u pogledu sve četvorice podnositelja predstavke;
3. *Odlučuje*, jednoglasno, da ovdje nema povrede članka 5. stavka 4.;
4. *Odlučuje*, sa trinaest glasova za i šest protiv, da ovdje postoji povreda članka 5. stavka 5. u pogledu sve četvorice podnositelja predstavke;
5. *Odlučuje*, jednoglasno, da ovaj predmet nije potrebno razmatrati prema članku 13;
6. *Odlučuje*, jednoglasno, da nema potrebe razmatrati primjenu članka 50. vezano za naknadu bilo kojih proizašlih troškova ili izdataka;
7. *Odlučuje*, jednoglasno, da pitanje primjene članka 50, proizašlo u svezi s obeštećenjem, nije spremno za donošenje odluke;

i, prema tome,

(a) *odgađa* spomenuto pitanje u vezi s tim,

(b) *poziva* Vladu da pismeno predoči, u roku od sljedeća tri mjeseca, svoje mišljenje u pogledu gore spomenutog i, naročito, da obavijesti Sud o svakom sporazumu koji ista napravi s podnositeljima predstavke;

(c) *odgađa* daljni postupak i *ovlašćuje* predsjednika Suda da ga odredi ukoliko se ukaže potreba.

Sastavljena na engleskom i francuskom jeziku i objavljena na javnoj raspravi u Zgradi ljudskih prava, Strasbourg, 29. studenog 1988. godine.

Rolv RYSSDAL
Predsjednik

Marc-André EISSEN
Registar

U skladu sa člankom 51. stavkom 2. Konvencije i pravilom 53. stavkom 2. Pravila procedure Suda, sljedeća odvojena mišljenja su priložena kao dodatak ovoj presudi:

- zajedničko oprečno mišljenje gospodina Thór-a Wilhjálmsson-a, gospođe Bindschedler-Robert, gospodina Gölcüklü-a, gospodina Matscher-a i gospodina Valticos-a;
- djelomično oprečno mišljenje gospodina Pinheiro-a Farinha-e;
- suprotno mišljenje gospodina Walsh-a i gospodina Carrillo-a Salcedo-a u smislu članka 5. stavka 1 (c);
- djelomično oprečno mišljenje gospodina Vincent-a Evans-a;
- suglasno mišljenje gospodina De Meyer-a;
- suprotno mišljenje gospodina Martens-a.

R. R.

M.-A. E.

**ZAJEDNIČKO SUPROTNO MIŠLJENJE
SUDIJA THÓR-a WILHJÁLMSOON-a, BINDSCHEDLER-ROBERT-ove,
GÖLCÜKLÜ-a, MATSCHER-a I VALTICOS-a;**

1. Primjena članka 5. stavka 3. je u ovom predmetu složena jer otvara pitanje zakonske konstrukcije – o čemu je, u stvari, već bilo odlučivano u ranijim predmetima – i dovodi različita prava i interese u sukob. Mi ne možemo dijeliti mišljenje većine članova Suda u pogledu načina na koji bi ovaj slučaj trebalo riješiti.

U svezi s pitanjem zakonske konstrukcije, prvo, jasno je da su u nekoliko prethodnih predmeta Sud i Komisija zauzeli stav da uvjet da “svaka uhićena ili osoba lišena slobode... mora u najkraćem roku [engleski: promptly, francuski: aussitôt] biti izvedena pred sudiju...” ne znači, promatrajući upotrijebljeni engleski termin i opći kontekst navedenog uvjeta, da se to mora trenutačno učiniti, već da se to mora učiniti u što kraćem roku uzimajući u obzir mjesto, vrijeme i okolnosti svakog predmeta. Neka – ograničena – sloboda odlučivanja je ovdje prepuštena vladama, ali pod kontrolom institucija utvrđenih Konvencijom.

Pitanje je koliko te slobode je dopustivo. Očigledno je da prihvatljivo razdoblje neće biti isto u svakom predmetu i bilo bi neprirodno određivati brojčano ograničenje primjenjivo u svim situacijama. Sud je imao više slučajeva u kojima je bilo nemoguće prevesti koncept razumnog roka u neki fiksni broj dana, tjedana itd. (v. presudu od 10. studenog 1969. godine, u predmetu Stögmüller, serija A, br. 9). Prema tome, u svakom od predmeta se otvara pitanje procjene, koja će ovisiti o određenim okolnostima.

U ranijim predmetima, Komisija je zauzela stajalište da je, u slučaju običnih kaznenih djela, razdoblje četvorodnevnog pritvora bio u skladu sa uvjetima članka 5. stavka 3, a za razdoblje od pet dana zaključeno je da je bilo prihvatljivo u izuzetnom slučaju, u kojem je

uhićenik morao biti hospitaliziran. Sa druge strane, i Sud i Komisija su utvrdili u različitim slučajevima - uglavnom onima vezanim za Švedsku i Nizozemsku - u kojima su razdoblja provedena u pritvoru prije izvođenja pred sudiju ili drugog sudskog službenika varirala od sedam do petnaest dana, da nisu bila u skladu s odredbama o kojima je riječ.

Okolnosti ovog predmeta čine jednu situaciju za koju nitko ne bi mogao tvrditi da nije izuzetna. Terorizam je u Sjevernoj Irskoj poprimio zabrinjavajuće proporcije, a ima preko 2.000 žrtava koje su izgubile život kao rezultat djela te vrste. Priroda i organizacija terorizma, strah koji on ulijeva i tajnost koja ga okružuje, uzimajući u obzir i primjenjiv kazneni postupak (što nije dovoljno za žustru intervenciju istražnog sudije), otežavaju izvođenje pritvorenika pred sud u najkraćem roku. Istovremeno, ne može se razmatrati prihvaćanje produženog pritvora, što predstavlja povredu prava pritvorenih osoba i što je u svakom slučaju izričito zabranjeno člankom 5. stavkom 3, temeljnom odredbom za zaštitu osobne slobode.

Stoga je potrebno pažljivo izvagati prava pritvorenika s jedne strane, a s druge prava populacije u cjelini, koja je pod ozbiljnom prijetnjom od strane terorističkih aktivnosti.

U ovom predmetu, četiri podnositelja predstavke su bila pritvorena bez izvođenja pred sudski organ u razdobljima od četiri dana i šest sati do šest dana i šesnaest i pol sati.

Po našem mišljenju, ne može se praviti razlika među ovim pojedinačnim slučajevima jer svi oni pripadaju istoj kategoriji, a predmetna razdoblja se bitno ne razlikuju.

U pogledu izuzetne situacije u Sjevernoj Irskoj, koja je gore spomenuta, čini nam se da bi u finalnoj analizi, ako bi se prihvatilo razdoblje od četiri dana u slučaju normalnih okolnosti, bilo razumno prethodna razdoblja, koja su sva kraća od jednog tjedna, smatrati prihvatljivim. Takvi pogledi se slažu sa sudskom praksom i u cijelosti su opravdani posebnim uvjetima koji preovladavaju u Sjevernoj Irskoj.

Stoga, smatrajući da u ovom predmetu nije bilo kršenja članka 5. stavka 3, spremni smo istaknuti kako ovo mišljenje može biti podržano samo ako u zemlji preovladavaju ovakvi izuzetni uvjeti i da vlasti moraju izbliza nadgledati situaciju u cilju povratka praksi standardnog zakona čim se ponovo uspostave normalni uvjeti, čak i ako je, do tada, potrebno uložiti neki napor da bi se što više smanjilo razdoblje pritvaranja osoba do njihovog dovođenja pred sudiju.

* * *

2. Ne možemo se ni složiti s većinom članova Suda u utvrđivanju kršenja članka 5, stavka 5. S jedne strane, pošto je naš stav da u ovom predmetu nije bilo povrede članka 5, stavka 3, ne otvara se ni pitanje obeštećenja. S druge strane, utvrđivanje prave svrhe članka 5, stavka 5. i uvjeta pod kojima se za pritvor smatra da je pogrešan, mogu biti osnova za naknadu štete, što otvara teška pitanja i nama se čini neprikladnim za diskusiju u ovom slučaju.

DJELOMIČNO OPREČNO MIŠLJENJE SUDIJE PINHEIRO-a FARINHA-e

1. Po mom mišljenju, u ovom predmetu također postoji povreda članka 5. stavka 1. iz sljedećih razloga.
2. "...Sud je istakao vitalnu ulogu međunarodne jurisdikcije i neophodnost tumačenja ograničenja osobnoj slobodi strogo pridajući izuzetnu važnost zaštićenim pravima, što je osnovno za slobodu i dostojanstvo ljudskog bića" (Louis-Edmond Pettiti, predgovor knjizi *Sudska praksa Europskog suda za ljudska prava (Jurisprudence de la Cour européenne des Droits de l'Homme)*, autora Vincent-a Berger-a).
3. "Osoba za koju se s razlogom smatra da ju je neophodno spriječiti ... da izvrši kazneno djelo" može biti uhićena ili pritvorena samo "u cilju njenog izvođenja pred nadležni zakonski organ" (v. presudu od 1. srpnja 1961. godine, u predmetu *Lawless*, serija A, br. 3, str. 51-52, stavak 14). Podnositelji predstavke su, međutim, bili pritvoreni u cilju vršenja istrage i prikupljanja dokaza, a ne "u cilju [njihovog] izvođenja pred nadležni zakonski organ".
4. Pritvorene osobe se moraju izvesti pred nadležni zakonski organ da bi se zakonitost njihovog pritvaranja mogla nadzirati; mora se napraviti procjena razumnosti sumnje policije.

Ja ne smatram da je u skladu s Konvencijom da jedan pripadnik policije uhiti osobu za koju opravdano sumnja da je, ili je bila, sudionik u organizaciji, pripremi ili poticanju kaznenog djela terorizma, te da nema potrebe da policija odgovara na poziv sudske vlasti u cilju potvrđivanja postojanja opravdane sumnje.

OPREČNO MIŠLJENJE SUDIJA WALSH-a I CARRILLO-a SALCEDO-a U SMISLU ČLANKA 5. STAVKA 1. (c)

Mi smo uvjerenja da članak 5. Europske konvencije o ljudskim pravima ne dozvoljava državi nikakav stupanj slobodne procjene. Da je koncept stupnja slobodne procjene sadržan u članku 5, cijela priroda ove izuzetno značajne odredbe bila bi promijenjena, što bi onda postalo predmet izvršne politike.

Uhićenje je izvršeno prema odjeljku 12. Zakona o zaštiti od terorizma iz 1984. godine, mijenjanom i dopunjavanom raznim nalogima spominjanim u ovom predmetu, a pritvor koji je tamo dozvoljen ne zahtijeva striktno neku optužbu protiv uhićene osobe, bez obzira u koje vrijeme. Prema tome, takvo uhićenje i pritvor

"nije neophodno ... prvi korak u kaznenom postupku protiv osumnjičene osobe pod optužbom, koja bi morala biti sudski istražena" (v. presudu lorda Lowry-a, lorda Chief Justice-a, u predmetu *ex parte Lynch*, koja se odnosi na stavak 36. presude Suda).

Sve što se traži je postojanje opravdane sumnje od strane organa vlasti koji provodi uhićenje da je osoba koja je uhićena umiješana ili je bila umiješana u "teroristički akt u vezi sa aferama u Sjevernoj Irskoj" (v. stavak 30. presude Suda)."

Usprkos činjenici da ne postoji kazneno djelo "terorizma" (definicija koja se pojavljuje u stavku 31. presude Suda), zakon ne zahtijeva da uhićena osoba bude obaviještena o bilo kojem kaznenom djelu za koje može biti osumnjičena, niti zakon nalaže da njeno ispitivanje treba biti u svezi s djelom za koje može biti osumnjičena. U stvari, ispitivanje te osobe može biti ograničeno samo na stvari za koje su druge osobe osumnjičene. Što je osoba duže u policijskom pritvoru, vjerojatnije je da će ona nešto priznati. Po našem mišljenju, članak 5. ne dozvoljava uhićenje i pritvaranje osoba radi ispitivanja u nadi da će nešto iskrsnuti tijekom ispitivanja, što bi opravdalo podizanje optužnice.

Po našem mišljenju, uhićenja u ovom predmetu su izvršena zbog ispitivanja u vrijeme kada nije bilo osnova za podizanje bilo koje optužbe protiv podnositelja predstavke. Nikakav sličan dokaz nije bio prikupljen tako da su podnositelji predstavke morali biti oslobođeni. To da se zakonodavno tijelo o kome je riječ koristi za postizanje takvih ciljeva proizašlo je iz činjenice da su u Ujedinjenom Kraljevstvu od 1974. godine uhićene i pritvorene 15.173 osobe, a u skladu sa zakonom manje od 25% ovih osoba, točnije 3.342, optuženo je za neko kazneno djelo proisteklo iz ispitivanja, uključujući i kaznena djela koja su potpuno nepovezana sa prvobitnim uhićenjem i pritvaranjem. Ali, još manje njih je osuđeno za bilo koje kazneno djelo terorističkog tipa.

Konvencija utjelovljava pretpostavku nevinosti i, prema tome, cijeni naj-temeljitiije ljudsko pravo, odnosno zaštitu pojedinca protiv arbitrarnog miješanja države u njegovo pravo na slobodu. Okolnosti uhićenja i pritvaranja u ovom predmetu nisu bile u skladu s ovim pravom pa smo, prema tome, mišljenja da je povrijeđen članak 5. stavak 1.

Nesumnjiva činjenica da je uhićenje podnositelja predstavke potaknuto legitimnim ciljem zaštite zajednice kao cjeline od terorizma, po našem mišljenju, nije dovoljna da bi se osiguralo ispunjavanje uvjeta iz članka 5. stavka 1. (c). To ispunjavanje zahtijeva da svrha uhićenja bude izvođenje uhićene osobe pred nadležnu zakonsku vlast pod osnovanom sumnjom da je ona izvršila određeno kazneno djelo ili kaznena djela. Konvencija ne dozvoljava uhićenje u svrhu ispitivanja, s nadom da će se dobiti dovoljno informacija na kojima bi se temeljila optužba.

DJELOMIČNO SUPROTNO MIŠLJENJE SUDIJE VINCENT-a EVANS-a

1. Slažem se sa presudom Suda da u ovom predmetu ne postoji povreda članka 5. stavka 1. ili članka 5. stavka 4., te da nema potrebe razmatrati predmet prema članku 13. Ne mogu se složiti, međutim, s većinom mojih kolega da u ovom predmetu postoje povrede članka 5. stavka 3. i članka 5. stavka 5.
2. Primjena članka 5. stavka 3. u ovom predmetu ističe značenje koje treba biti dato riječi "odmah" u smislu zahtjeva da "svatko tko je uhićen ili lišen slobode prema odredbama

stavka 1. (c) ovog članka mora odmah biti izveden pred sudiju ili drugu službenu osobu zakonom ovlaštenu da vrši sudsku vlast". Odjeljak 12 Zakona o zaštiti od terorizma (Privremene odredbe) iz 1984. godine dozvoljava da se osoba osumnjičena, na razumnoj osnovi, za umiješanost u djelo terorizma, pritvori u trajanju do sedam dana, za što je nakon četrdeset i osam sati potrebno odobrenje Državnog sekretara, prije nego se pusti na slobodu ili izvede pred sudiju. Pitanje je je li pritvaranje podnositelja predstavke u razdobljima koja variraju između četiri dana i šest sati i šest dana i šesnaest i pol sati, a određena su prema odredbama spomenutog odjeljka, bez izvođenja istih pred sud, u skladu sa člankom 5. stavkom 3.

3. Sud je u nekoliko predmeta već priznao da riječ "odmah" u kontekstu članka 5. stavka 3. ne može značiti "hitno". Stoga je u predmetu Jong, Baljet i van der Brink Sud rekao: "Pitanje hitnosti se mora procijeniti u svakom predmetu pojedinačno u ovisnosti od njihovih posebnih karakteristika" (presuda od 22. svibnja 1984. godine, serija A, br. 77, str. 25, stavak 52). U tom predmetu Sud je našao da se "prema naročitim okolnostima tog predmeta, čak uzimajući u obzir postojanje vojnog života i vojnog pravosuđa", razdoblja od šest, sedam i jedanaest dana ne mogu smatrati spojivim sa zahtijevanom "hitnošću" (ibid). Ali jasna implikacija ovog zaključka je bila da su, po mišljenju Suda, spomenuta razdoblja bila u skladu sa riječi "odmah" ("promptly" u engleskoj i "aussitôt" u francuskoj verziji teksta) i s ciljem i svrhom stavka 3. da bi se dozvolila neka – premda, naravno, ne i neograničena – elastičnost uzimajući u obzir okolnosti pod kojim su pojedinci, na koje se ovo odnosi pritvoreni.

Komisija je sa svoje strane već više od dvadeset godina bila mišljenja da je u normalnim slučajevima razdoblje do četiri dana prije nego je pritvorena osoba izvedena pred sudiju u skladu sa zahtjevima brzine i da se u nekim okolnostima nešto duže razdoblje može opravdati. Vezano za ovo pitanje, do sada, Sud nije sumnjao u mišljenja Komisije. Ako ništa, presude Suda u predmetu Jong, Baljet i van der Brink i drugim predmetima bile su dubokim smislom usmjerene k potvrđivanju toga.

Štoviše, Sud je dosljedno priznavao da državama, u ocjeni kompatibilnosti njihovih zakona i prakse sa zahtjevima Konvencije, mora biti dozvoljen određen stupanj slobodne procjene i da je svojstvena cijeloj Konvenciji potraga za pravilnom ravnotežom između zahtjeva koji su od općeg interesa zajednice i zaštite temeljnih prava pojedinca. U predmetu Klass, Sud se složio s Komisijom da "je neki kompromis između zahtjeva obrane demokratskog društva i prava pojedinca svojstven sustavu Konvencije" (v. presudu od 6. rujna 1978. godine, serija A, br. 28, str. 28, stavak 59).

Po mom mišljenju, pravna znanost, ovdje široko razvijena, predstavlja razumno tumačenje članka 5. stavka 3, a posebno riječi "odmah".

4. Potreba za procjenom pitanja hitnosti, s obzirom na posebne karakteristike predmeta, i za postizanjem pravilne ravnoteže između različitih prava i interesa koji su tu uključeni, predstavlja razmatranja koja su sigurno relevantna u posebnim okolnostima situacije u Sjevernoj Irskoj, gdje je više od trideset tisuća ljudi ubijeno, osakaćeno ili povrijeđeno, što je izravna

posljedica terorističkih aktivnosti u zadnjih dvadeset godina. Ravnoteža koja se traži u primjeni Konvencije u ovoj situaciji je između, s jedne strane, interesa zajednice i običnih poštenih muškaraca, žena i djece koji su tako često žrtve terorizma i, s druge strane, prava osoba koje su pod osnovanom sumnjom da pripadaju zabranjenoj terorističkoj organizaciji, ili joj pomažu, ili su na neki drugi način umiješani u izvršenje, pripremu i poticanje djela terorizma.

Posebni čimbenici koje je Vlada istakla da bi opravdala osobite ovlasti u pogledu pritvaranja u predmetima prema odjeljku 12 Zakona iz 1984. godine, sažeti su u stavku 56. presude Suda. Oni uključuju: teškoće s kojima se snage sigurnosti susreću u ovim slučajevima prilikom prikupljanja prihvatljivih i korisnih dokaza, posebno nakon obuke u tehnikama otežavanja ispitivanja koju su teroristi imali, veoma osjetljivu prirodu informacija na kojima je zasnovana sumnja u mnogim sličnim slučajevima, što onemogućava njihovo predočavanje sudu u nazočnosti pritvorenih osoba ili njihovog branitelja, i dodatno vrijeme potrebno za vršenje istrage i povezivanja dokaza i za veze s ostalim dijelovima snaga sigurnosti. Potreba za posebnim ovlastima prema odjeljku 12, koju takvi čimbenici stvaraju, podržana je podacima navedenim u istom stavku presude - da je u 1987. godini, na primjer, od neke 83 osobe koje su pritvorene duže od pet dana, protiv 39 njih tijekom produženog razdoblja podignuta optužnica za teška teroristička djela.

Viscount Colville, u poglavlju 12 njegovog izvješća iz 1987. godine o funkcioniranju Zakona iz 1984. godine, prihvatio je da nije postojao tehnički razlog zašto odluka o odobravanju produženja pritvora prema nekoj osobi duže od 48 sati ne bi trebalo biti donesena od strane Višeg suda umjesto Državnog sekretara, ali je zaključio da bi takva izmjena bila pogrešna. On je istakao da bi ove odluke trebale biti donesene od strane sudije bez pristupa javnosti i bez ikakvog stvarnog zastupanja pritvorene osobe i da, po njegovom mišljenju, ta izmjena ne bi ništa dodala mjerama osiguranja građanskih sloboda, ali bi mogla voditi neoborivim kritikama sudstva. Ova razmatranja su, naravno, bila jednako primjerena 1984. godine, kada su podnositelji predstavke pritvoreni (v, na primjer, izvješće lorda Jellicoe-a iz 1983. godine o funkcioniranju Zakona o zaštiti od terorizma (Privremene odredbe) iz 1976. godine, stavak 70). Ja ih nalazim uvjerljivim i smatram da podržavaju mišljenje da relevantne odredbe odjeljka 12 Zakona iz 1984. godine ipak osiguravaju postizanje pravilne ravnoteže između interesa zajednice i prava osoba koja su po toj osnovi pritvorene.

Sud, u stavku 61. svoje presude, uzima u obzir i ne osporava čimbenike na koje je upozorila Vlada, i priznaje naročite probleme koje istraga terorističkih radnji postavlja organima države. On također prihvaća da teškoće sudske kontrole nad odlukama o uhićenju i pritvaranju osumnjičenih terorista mogu biti povod za "preduzimanje odgovarajućih proceduralnih mjera predostrožnosti". Većina članova Suda se ipak ograničila na tumačenje da termin "odmah" suprotno članku 5. stavak 3, nije ispoštovan bilo kojim razdobljem pritvora iz Odjeljka 12. Zakona iz 1984. godine, koja prelaze period od četiri dana, koji je, barem Komisija u prethodnim predmetima, tumačila kao prihvatljiv u normalnim slučajevima. Po mom mišljenju, s obzirom da se pojam hitnosti u smislu članka 5. stavka 3. mora primijeniti s nekim stupnjem elastičnosti, ovo je neprikladno restriktivno tumačenje koje ne uzima dovoljno u obzir posebne čimbenike sadržane u odredbama odjeljka 12. Moj

zaključak je da su predmetne odredbe opravdane potrebom ostvarivanja pravilne ravnoteže pod danim okolnostima te da su suglasne s onim što prema Konvenciji mora biti cilj radi zaštite protiv ustrajne nečovječnosti terorizma u Sjevernoj Irskoj.

5. Iz ovih razloga, ne nalazim da je, prema odjeljku 12 Zakona iz 1984. godine, ovlast da se neka osoba pritvori u trajanju do sedam dana bez izvođenja iste pred sud sama po sebi nespojiva sa člankom 5. stavkom 3. U svezi s ostvarivanjem te ovlasti pred Sudom u ova četiri predmeta, nema razloga sumnji da je svaki od podnositelja predstavke bio opravdano pritvoren u skladu s odjeljkom 12, pa prema tome, po mom mišljenju, ne postoji povreda članka 5. stavka 3. ni u jednom od ovih slučajeva.

6. Proizilazi da, po mom mišljenju, nema ni povrede članka 5. stavka 5.

SUGLASNO MIŠLJENJE SUDIJE DE MEYER-a

Potpuno se slažući s ishodom presude, primijetio bih, vezano za tvrdnju iz stavka 48, da se u ovom predmetu, u stvari, ne otvara pitanje "obrane institucija demokracije" već se on tiče problema građanske koegzistencije u društvu koje je duboko povrijeđeno nacionalnim i religioznim autogonizmima.

SUPROTNO MIŠLJENJE SUDIJE MARTENS-a

I. Uvodne napomene

1. Smatram da nisam u mogućnosti suglasiti se s mišljenjem većine članova Suda da je u ovom predmetu Ujedinjeno Kraljevstvo prekršilo svoje obveze prema članku 5. stavku 3. Konvencije.

Izražavam žaljenje jer, kako sam član ovog Suda tek odnedavno, nerado se protivim tako velikom broju moje iskusnije braće.

2. Izražavam žaljenje i više jer, govoreći uopćeno, uvjerenja sam da se autoritet suda povećava ako se pravo na izražavanje suprotnog mišljenja koristi prilično šutljivo. Štoviše, baš u ovom predmetu u velikoj mjeri dijelim mišljenje većine. Ja mislim: (1) da se presuda u ovom predmetu ne može donijeti bez uzimanja u obzir da se predmet tiče terorizma (v. stavak 48. presude Suda); (2) da je dopustivo uzeti u obzir ovaj čimbenik premda se članak 15. Konvencije ne može primijeniti (*ibid*); i (3) da "je sudska kontrola nad miješanjem izvršnog organa u prava pojedinca na slobodu značajna karakteristika jamstva utjelovljenog u članak 5. stavak 3. (v. stavak 58. presude Suda).

To što sam ipak došao do drugačijeg zaključka je, mislim, različito mišljenje o, prvenstveno, određenoj težini koja se pridaje terorizmu ili, radije, slobodi koju ima Vlada

da se nosi s tim i sličnim nedaćama današnjice, naročito gdje je u pitanju pravo pojedinca na slobodu, i, drugo, težini koja se pridaje formulaciji Konvencije.

3. Kako Sud s pravom podsjeća u stavku 48. svoje presude, terorizam koji je dostigao svoj sadašnji omjer i jačinu otkada je Konvencija sastavljena je karakteristika današnjeg života. Terorizam - a naročito terorizam koji prevladava u Sjevernoj Irskoj - čista je negacija načela koje zastupa Konvencija, pa se protiv njega treba boriti sa svom mogućom žestinom. Čini se očitim da izvršni organ, da bi spriječio terorizam, treba naročito veliku moć, kao što se čini očitim i da bi Vlada trebala u velikoj mjeri biti slobodna da izabere načine i sredstva koja ona smatra najdjelotvornijim u borbi protiv terorizma. Naravno, u borbi protiv terorizma države potpisnice Konvencije moraju poštovati prava i slobode koji su tamo svima zajamčene. Podržavam to i svjestan sam opasnosti koju bi donijele mjere koje bi se preduzimale i koje bi, po Sudu, mogle potkopati ili čak i uništiti demokraciju braneći je (v. presudu od 6. rujna 1978. godine, u predmetu *Klass i ostali*, serija A, br. 28, str. 23, stavak 49). Ali, mislim da ova opasnost ne smije biti preuveličana - naročito se ovo odnosi na države koje imaju dugu i čvrstu tradiciju demokracije - i ne bi trebalo raditi na tome da nacionalne vlasti budu previše ograničene jer bi se time prekomjerno okoristili oni koji ne oklijevaju gaziti prava i slobode drugih.

4. Sud nije napomenuo da osoba protiv koje postoji opravdana sumnja o umiješanosti u teroristička djela ne bi smjela biti izložena torturi, neljudskom ili ponižavajućem postupku. Ali meni se čini opravdanim pitanje može li ona, prije nego je izvedena pred sudiju, ne biti pritvorena na nešto duže razdoblje od onog prihvatljivog prema običnom kaznenom zakonu. U svezi s ovim, ja smatram da je Sud navodeći, u drugom dijelu stavka 58. svoje presude, da članak 5. "cijeni osnovno ljudsko pravo", na neki način precjenjuje važnost ove odredbe u sustavu Konvencije. Nesumnjivo, pravo na slobodu i osobnu sigurnost je važno pravo, ali ne pripada onom malom jezgru prava kod kojih nije dozvoljeno nikakvo djelomično ukidanje. Ovo znači da postoji prostor za uspostavljanje ravnoteže između općeg interesa u uspješnoj borbi protiv terorizma i pojedinačnih interesa uhićenih pod opravdanom sumnjom za umiješanost u djela terorizma. Potraga za takvom pravednom ravnotežom između općih interesa zajednice i interesa pojedinaca je, kako je sud već nekoliko puta istakao i kako ponovo ističe u ovoj presudi (v. stavak 48. gore), sastavni dio cijele Konvencije.

5. Međutim, Sud nalazi odlučujućim da doslovni tekst članka 5. stavka 3. - naročito "obično značenje" riječi "odmah" - ne ostavlja nimalo (ili vrlo malo) prostora za takvo uspostavljanje ravnoteže interesa (v. stavke 59. do 62. presude). U stavicima 6. do 13. ću dati obrazloženje zašto ne dijelim takvo viđenje. Ovdje bih kratko iznio dva razloga mišljenju da je nepodesno pridavati određen stupanj važnosti doslovnom tekstu Konvencije koji isključuje primjenu načela koje se čini temeljnim u ovom smislu i koje je, prema utvrđenoj sudskoj praksi Suda, sastavni dio cijele Konvencije.

Prvi razlog je da način na koji je Konvencija sročena još nosi očigledne tragove svog podrijetla: njen doslovan tekst je nerijetko više sličan nekom proglašenju nego nekom međunarodnom pravnom aktu koji je oblikovan da, u dogledno vrijeme i za velik broj različitih pravnih potreba, pruži odgovore na temeljna i često delikatna pravna pitanja.

Drugi razlog za nepridavanje velike važnosti doslovnom tekstu Konvencije je da Sud, po mom mišljenju, mora ostati otvoren za prilagođavanje tumačenja Konvencije prema promjenjivim društvenim uvjetima i moralnim stavovima. Ovo traži metode tumačenja koji ne sputavaju prenaplo doslovni tekst Konvencije.

II. Je li sedmodnevno razdoblje prema odjeljku 12. Zakona iz 1984. godine u skladu sa zahtjevima hitnosti?

6. Sada prelazim na ono što je po mom mišljenju odlučno pitanje, tj. je li sedmodnevno razdoblje prema odjeljku 12 Zakona iz 1984. godine u skladu sa člankom 5. stavkom 3., a naročito sa zahtjevima "hitnosti" iz te odredbe?

7. Ipak, pošto je ovo prvi put da sam pozvan da izrazim svoje mišljenje o pitanjima tumačenja Konvencije, dozvolit ću si kratku digresiju, što može poslužiti i kao obrazloženje mog načina postavljanja gore spomenutog pitanja, a i kao početna točka daljeg obrazloženja.

Pošto se bavimo pitanjem interpretacije članka 5. Konvencije, može biti korisno početi s utvrđenjem što su točno dužnosti koje su iz ovog članka preuzele strane potpisnice Konvencije.

Po meni, čini se jasnim da su ove dužnosti dvojake:

- (1) osigurati da je njihov domaći propis [strana potpisnica] u skladu s odredbama ovog članka i
- (2) primjenjivati taj propis u skladu s ovim odredbama.

Mislim da se isto odnosi i na Konvenciju u cjelini. Na prvi pogled se iz doslovnog teksta mnogih njenih odredaba može činiti da one sadrže pravila jedinstvenog zakona, ali bolje promislivši, postaje jasno da, iako one mogu izuzetno služiti svojoj svrsi, uopćeno govoreći, njihova funkcija je naredbodavna³. To su naredbe domaćim zakonodavnim vlastima (uglavnom zakonodavcima) da uobliče njihove zakone, te domaćim izvršnim vlastima da uobliče svoje postupanje, i Sudu da ocijeni jesu li ti zakoni i to postupanje u skladu s načelima Konvencije.

Shvaćam, naravno, da je Sud više puta istakao da, u postupku po pojedinačnoj predstavi, njegov zadatak - kao pravilo⁴ - nije revidirati *in abstracto* je li zakon države

³ V. presudu od 23. srpnja 1968. godine u "Belgijskom lingvističkom" predmetu, serija A, br. 6, str. 35., stavak 10. in fine; presudu u predmetu Handyside od 7. prosinca 1976. godine, serija A, br. 24, str. 22., stavak 48.; presudu u predmetu Sunday Times, od 26. travnja 1979. godine, serija A, br. 30, str. 37.-38., stavak 61.

⁴ Postoje izuzeci ovom pravilu: v. presudu u predmetu Klass i ostali, od 6. rujna 1978. godine, serija A, br. 28, str. 17.-18., stavak 33. Također v. presudu u predmetu X i Y protiv Nizozemske, od 26. ožujka 1985. godine, serija A, br. 91, u cjelini i naročito naslov na str. 13; presudu u predmetu Lithgow i ostali, od 8. srpnja 1986. godine, serija A, br. 102, u cjelini i naročito str. 52, stavak 124, presudu u predmetu Leander od 26. ožujka 1987. godine, serija A br. 116, str. 30, stavak 79.

potpisnice na koju se ovo odnosi u skladu s Konvencijom nego samo utvrditi je li primjenom tog zakona povrijeđeno pravo podnositelja predstavke utvrđeno Konvencijom. Temelj ove doktrine - koja se ponavlja u ovoj presudi (v. stavak 53. gore) - je razlika u rječniku članaka 24. i 25, ali, po meni, šira osnova za to je suzdržljivost suda.

Međutim, smatram da postupanje u predmetima na koje se žali podnositelj predstavke, u svakom pogledu u skladu s jednom ili više određenih i preciznih odredaba domaćeg propisa, odaje logičan i istinit zahtjev da prvi korak u utvrđivanju predstavlja li primjena tog zakona povredu Konvencije treba da bude ocjena je li taj zakon u skladu s Konvencijom. Ukoliko se na drugo pitanje odgovori potvrdno, odgovor na prvo će skoro uvijek biti negativan. Ali ako se utvrdi da domaći propis kao takav nije u skladu s Konvencijom, još uvijek je moguće da njegova primjena *in concreto* ne krši Konvenciju.

Ovaj predmet ilustrira smisao ovoga. Ako je odjeljak 12 Zakona iz 1984. godine u skladu sa člankom 5. Konvencije, slijedi da uhićenje *in concreto* ne krši ovu odredbu; ali ako Zakon iz 1984. godine nije u skladu s Konvencijom, još uvijek je moguće utvrditi da uhićenje (jedno ili više njih) *in concreto* ne krši članak 5.

8. Objasnivši zašto je pitanje postavljeno u stavku 6. gore odlučno, sada ću se vratiti na odgovor na to pitanje koje, naravno, zavisi od značenja riječi "odmah". Što ta riječ znači u smislu članka 5. stavka 3?

Mislim da bi se moglo dati dva različita odgovora na ovo pitanje, u ovisnosti je li netko sklon, kao što je i Sud, zaustaviti se na doslovnom tekstu ove odredbe, ili je voljan sagledati i druge načine tumačenja.

9. Ali da počnemo od teksta. Pri prvom čitanju, doslovan tekst stavka 3., naročito francuska verzija⁵, sugerira da će uhićena osoba, odmah po uhićenju biti izvedena pred sudiju. Već ovdje postaje jasno da se jednostavno ne možete zaustaviti na jezičnom tumačenju jer bi to dalo pravilo koje bi očigledno bilo neupotrebljivo. Mora se predvidjeti prostor za izuzetke. Dakle, pravilo bi trebalo biti da se uhićena osoba odmah mora izvesti pred sudiju, osim ako naročite okolnosti u predmetu to čine nemogućim: ako u vrijeme uhićenja sudija nije na raspolaganju ili ako postoje drugi razlozi koji onemogućavaju da se ta osoba odmah izvede pred sudiju, neko odgađanje se može dozvoliti, pod uvjetom da ono nije duže nego je apsolutno potrebno zbog naročitih okolnosti u predmetu⁶.

⁵ Francuska verzija sadrži riječ "aussitôt" koja, međutim, sugerira "aussitôt que possible" - u najkraćem roku (engl. *as soon as possible* - doslovce *što je prije moguće*). Dok bi riječi "promptly" (*odmah*) u stavku 3. (članak 5. stavak 3.) možda imale veći kontrast nego ista riječ u stavku 2. (članak 5. stavak 2.), gdje francuska verzija sadrži: "dans le plus court délai".

⁶ Primjer tipa okolnosti koje su ovdje relevantne nalazi se u odluci Komisije od 19. srpnja 1972. godine (predstavka br. 4960/71) (Zbirka odluka, br. 42, str. 49.): uhićena osoba je odmah nakon uhićenja morala biti hospitalizirana i mogla je biti izvedena pred sudiju tek nakon oporavka.

10. Daljim razmatranjem, međutim, čini se malo vjerojatno da je tumačenje dano u prethodnom stavku ono što su sastavljači nacrtu članka 5. stavka 3. imali na umu. Iz onoga što sam rekao u stavku 7. gore slijedi da su oni sastavili mjerilo za testiranje njihovih domaćih propisa ili, preciznije, za testiranje domaćih odredaba koje određuju dužinu trajanja razdoblja tijekom kojeg se osoba može pritvoriti bez izvođenja pred sudiju.

Prema onome što je rekao Fawcett, u većini država potpisnica Konvencije, ovo razdoblje "rijetko prelazi" dva dana⁷. Za ovu tvrdnju Fawcett ne navodi izvor ali, rasprave radi, pretpostavimo da je točna. Pretpostavljajući i dalje, koliko je to razumno, da su autori Konvencije, prilikom sastavljanja nacrtu ovog stavka, pokušali oblikovati pravilo s kojim bi gore spomenuti domaći propisi bili u skladu - nitko ne može a da ne zaključi da je prosto nemoguće da "hitnost" spomenuta u stavku 5. gore ima uže značenje, jer prema takvom tumačenju stavka 3. skoro svaki domaći propis bio bi nespojiv s Konvencijom od samog početka! Ponovo postaje jasno da se ne možemo zaustaviti na jezičnom tumačenju ovog teksta.

Prema mom mišljenju, ova razmatranja opravdavaju zaključak da je namjera strana potpisnica Konvencije bila da riječi "odmah" u kontekstu članka 5. stavka 3. ima "posebno značenje"⁸ i da se mora shvatiti kao jedno (prilično) kratko razdoblje, ali ipak razdoblje koji može potrajati nekoliko dana i koje se utvrđuje domaćim propisom strana potpisnica Konvencije.

Prema ovom tumačenju, "odmah" nagovještava da domaće zakonodavstvo ima određeni stupanj slobodne procjene pa je ono slobodno odrediti razdoblje koje smatra najpogodnijim za specifične uvjete zemlje o kojoj je riječ, iako to zavisi od konačne kontrole organa Konvencije⁹.

Obujam ove slobodne procjene ovisi o točnosti Fawcett-ove gore spomenute tvrdnje: ako postoji točno određen europski standard od dva dana, tri dana bi se činila unutar tog stupnja slobodne procjene, ali četiri bi se već činila izvan njega. Usuđujem se pomisliti da, barem tijekom prvih desetljeća Konvencije, ta tvrdnja nije bila točna. Prvo, da je bila točna, Komisija bi teško našla - kako je učinila u svojoj odluci od 6. listopada 1966. godine, po predstavki br. 2894/66, Godišnjak, br. 9, str. 564. - da je razdoblje od četiri dana "spojivo s općom tendencijom drugih država članica Vijeća Europe". Drugo, u svom izvješću za Kongres Europskog Kaznenog zakona, koji je održan u Brussels-u studenog 1968. godine, Hulsman je rekao: "Maksimalna dužina privremenog pritvora koji prethodi sudskoj kontroli

⁷ V. J. E. S. Fawcett, Primjena Europske konvencije o ljudskim pravima, str. 93.

⁸ V. članak 31. stavak 4. Bečke konvencije o Zakonu o pravnim aktima.

⁹ V. druge primjere (nagoviještenog) stupnja slobodne procjene izvan polja članaka 8.-11, 14. i 15. (čl. 8, čl. 9, čl. 10, čl. 11, čl. 14, čl. 15.) presuda u predmetu Kjeldsen, Busk Madsen i Pedersen, od 7. prosinca 1976. godine, serija A, br. 23, str. 26, stavak 53; i presudu u predmetu Colozza, od 12. veljače 1985. godine, serija A, br. 89, str. 15-16, stavak 30.

propisana je u zakonu većine zemalja i iznosi od dvadeset i četiri sata do sedam dana”¹⁰. Ovi podaci potvrđuju gore spomenutu odluku Komisije od listopada 1966. godine. Pošto nije podržano, a kamoli utemeljeno, da je u međuvremenu razvijen novi i strožiji europski standard, ne mogu se složiti sa zamjerkama ovoj odluci koje su obuhvaćene u stavku 60. presude Suda (prilično daleko od pitanja jesu li, sa stajališta pravne sigurnosti, razborite takve iznenadne kritike na odluku koja je godinama bila uzor).

11. Dva moguća tumačenja članka 5. stavka 3. raspravljena u stavku 9. i 10. gore čine se međusobno isključiva, u smislu da ako je jedno točno, drugo ne može biti. Naprotiv, mislim da iz onoga što je navedeno u stavku 7. slijedi da situacija nije tako jednostavna.

Tumačenje istaknuto u stavku 10. (“odmah” predstavlja razdoblje koje može potrajati nekoliko dana, određuje se domaćim propisom) usklađuje se sa službom ove odredbe kao s naredbom: u načelu, ovo je stoga pravilno tumačenje. Ali tumačenje istaknuto u stavku 9. može biti od neke koristi kada se, nakon što se utvrdi da je domaći propis u skladu s Konvencijom, mora pokrenuti pitanje predstavlja li primjena tog zakona *in concreto* povredu nekog prava ili ne. Tada može postati presudno opravdavaju li naročite okolnosti predmeta izvođenje osoba pred sudiju tek nakon isteka maksimalnog razdoblja određenog tim zakonom.

Mislim da je ovo pitanje ilustrirano putem odluka Komisije i daje objašnjenje opaženih razlika između njenih odluka iz 1972. godine, spomenutih u stavki 5, i odluke od listopada 1966. godine, spomenute u stavku 10. gore, dok se u posljednjoj ona prvenstveno zanimala pitanjem je li nizozemski zakon u skladu sa člankom 5. stavkom 3.

Pošto mene ovdje prvenstveno zanima drugo pitanje, zanimljivo je istaknuti da je Komisija, u svojoj odluci od 1966. godine, jasno usvojila tumačenje navedeno u stavku 10. gore:

“Dok ... Komisija smatra da je stranama potpisnicama dan izvjestan stupanj slobodne procjene u tumačenju i primjeni zahtjeva hitnosti iz članka 5. stavka 3.”

Onoliko koliko sam bio u mogućnosti utvrditi, Sud nikad izričito nije izrazio svoje mišljenje o ovom tumačenju. Međutim, može biti zanimljivo istaknuti da je Sud u presudi u predmetu de Jong, Baljet i van den Brink od 22. svibnja 1984. godine (serija A, br. 77, str. 25, stavak 52) uzeo u obzir ne samo naročite okolnosti svakog predmeta pojedinačno - kako bi bilo prikladno da je Sud bio mišljenja navedenog u stavku 9. gore - nego je također uputio na “potrebe vojnog života i pravde”. Ovim se podrazumijeva da je Sud tada dijelio mišljenje koje je izraženo u stavku 10. gore.

Iz ove presude slijedi da Sud sada odbacuje to tumačenje, ali s obzirom na gornja razmatranja ja smatram da Sud nije, ističući samo da je, kao pitanje lingvistike, “stupanj elastičnosti koja se pridaje pojmu ‘hitnosti’ ograničen”, dovoljno obrazložio to odbijanje.

¹⁰ Vidjeti Europski Kazneni zakon, Brussels, 1970. godine, str. 491.; također vidjeti Revue des Droits de l’Homme, autora L. E. Teitelbaum-a, br. V (godina 1972.), str. 433. et seq.

12. Došavši do zaključka da, prema članku 5. stavku 3., strane potpisnice Konvencije uživaju određeni stupanj slobodne procjene, okrećem se pitanju je li ili ne zakonodavstvo Ujedinjenog Kraljevstva prekoračilo taj stupanj donijevši odjeljak 12 Zakona iz 1984. godine.

Da je ova odredba bila jedna od odredaba običnog kaznenog zakona, ovdje ne bi bilo predmeta: nakon presude Suda u predmetu *de Jong, Baljet i van den Brink* (serija A, br. 77, str. 25., stavak 53.) treba smatrati riješenim da jedna odredba običnog kaznenog zakona, dozvoljavajući razdoblje pritvora u trajanju od sedam dana bez izvođenja osoba pred sudiju, predstavlja povredu stavka 3. članka 5.

Ali ne bavimo se običnim kaznenim zakonom Ujedinjenog Kraljevstva o pritvoru, već - kako sam već istakao u stavku 3. gore - posebnom odredbom specijalnog zakona usmjerenom protiv terorizma. Stav je Vlade Ujedinjenog Kraljevstva da je, prilikom odgovaranja na pitanje je li ili nije prekoračila stupanj slobodne procjene prema članku 5, ne samo trebalo uzeti u obzir ovu posebnu karakteristiku tog zakona, već bi ona trebala nositi i određenu težinu.

Kako je već naznačeno u staccima 2. do 4. gore, mislim da je prva od ovih tvrdnji točna: po mom mišljenju, u odnosu na sustav Konvencije, za neku državu je prilično dopustivo da određuje uvjete za borbu protiv terorizma da bi opravdala određivanje dužeg razdoblja nego što je prihvatljivo pod običnim okolnostima, u kome osoba uhićena pod osnovanom sumnjom da je umiješana u teroristička djela može biti pritvorena, a da nije izvedena pred sudca.

Ovo me, naravno, dovodi do ključnog pitanja - može li, uzimajući u obzir tvrdnju Vlade Ujedinjenog Kraljevstva da su posebne ovlasti iz odjeljka 12. Zakona iz 1984. godine neophodne u cilju borbe protiv terorizma, razdoblje od sedam dana, koje je u kontekstu običnog kaznenog zakona već proglašeno nespojivim s uvjetima hitnosti, biti prihvaćeno?

Uvjerenja sam da se, u tom smislu, treba primjenjivati načelo koje je Sud razvio vezano za uvjete morala¹¹. Uspostavljanje pravedne ravnoteže između interesa zajednice koja za problem ima terorizam i interesa pojedinca naročito je teško, a državne vlasti, koje su tijekom dugog i mukotrpnog iskustva postigle daleko bolje poznavanje uvjeta uspješne borbe protiv terorizma i zaštite svojih građana nego što se jedan međunarodni sudija ikada može nadati da će doznati iz tiska, u načelu se nalaze u boljoj poziciji da to urade nego sudac!

U ovom kontekstu, sljedeća tri čimbenika mi se čine važnim:

- (I.) Prvi čimbenik je naročiti obujam i žestina terorizma koji od 1969. godine bjesni u Sjevernoj Irskoj, zajednici od 1,5 milijun ljudi. U svom obraćanju Sudu, Vladin pravni zastupnik je izjavio da je od 1969. godine, smrt 2.646 osoba bila izravna posljedica

¹¹ V. presudu u predmetu *Handyside*, od 7. prosinca 1976. godine, serija A, br. 24, str. 22., stavak 48.

terorističkih aktivnosti, a 30.658 osoba je osakaćeno i povrijeđeno. Bilo je, rekao je, 43.649 incidenata bombardiranja i pučjave. Ovi podaci još nisu osporeni.

- (II.) Drugi čimbenik je da nesumnjivo raspravljamo o jednom društvu koje je dugo vremena bilo demokratskog uređenja i kao takvo potpuno svjesno važnosti prava pojedinca na slobodu i opasnosti sadržanih u davanju prevelikih ovlasti izvršnom organu u pogledu određivanja pritvora¹².
- (III.) Treći čimbenik je da je zakonodavstvo Ujedinjenog Kraljevstva, očigledno svjesno ovih opasnosti, svaki put dalo velike ovlasti samo na ograničeno razdoblje, npr. na jednu godinu svakom prilikom, i samo nakon cjelovitog sagledavanja dalje potrebe za zakonodavstvom, a od strane istražitelja koji su - kako tvrdi Vlada i što podnositelji predstavke nisu bitno porekli - bili neovisni i profesionalno kvalificirani za istraživanje takve vrste¹³. Vrijeme i, ponovo, oba ova istražitelja i britanski Parlament su pokazali da se Odjeljak o kojem se raspravlja nije mogao izostaviti.

U svjetlu ovoga, mislim da ova tri čimbenika čine veoma poželjnim da međunarodni sudac zauzme rezerviran stav.

Sukladno navedenom, mislim da Sud može naći da je Ujedinjeno Kraljevstvo, propisujući i zadržavajući odjeljak 12 Zakona iz 1984. godine, prekoračilo onaj stupanj slobodne procjene na koje je imalo pravo prema članku 15. stavku 3. ako smatra da su argumenti za zadržavanje sedmodnevnog razdoblja u potpunosti neuvjerljivi i da se ne mogu razumno obraniti. Po mom mišljenju, taj uvjet nije zadovoljen.

Naravno, kako pokazuju pismene bilješke Stalne savjetodavne komisije za ljudska prava, moguće je postaviti pitanje bi li maksimalno razdoblje pritvora prema anti-terorističkom zakonodavstvu trebalo iznositi sedam dana ili pet (kako predlaže Komisija),

¹² V, *mutatis mutandis*, gore spomenutu presudu u predmetu Klass i ostali, serija A, br. 28. str. 27., stavak 59.

¹³ V. presudu Suda, stavak 27.-29.

¹⁴ Ne mogu a da ne istaknem da je Sud, po mom mišljenju, u stavku 61. presude, dao svjetlo argumentima Vlade. Ovi argumenti su (1) da bi se zaštitili doušnici - zaštita koja je nadasve prijeko potrebna jer efikasna istraga zavisi o spremnosti za informiranjem - značajni podaci na kojima se zasniva sumnja moraju biti držani u tajnosti što je duže moguće; (2) to da bi ovi podaci bili na raspolaganju samo sudiji je potpuno nespojivo s temeljnom koncepcijom uloge sudca u Engleskoj; (3) da je, nakon uravnotežavanja nedostataka razdoblja od sedam dana za osobe uhićene pod osnovanom sumnjom da su umiješane u terorizam i štetnih efekata na opće poštovanje sudstva koje bi moglo poteći od uvođenja sustava u kojem se pravda dijeli na temelju podataka dobivenih od jedne od strana, Vlada izabrala manje zlo. Imam osjećaj da je previše lako odbaciti ove argumente jednostavno nagovještavajući da bi "odgovarajuće proceduralne mjere predostrožnosti u smislu prirode mogućih kaznenih djela" bile moguće, i podrazumijevajući da bi takve "proceduralne mjere predostrožnosti" bile u skladu s jamstvima koja proizilaze iz riječi "sudac ili druga službena osoba zakonom ovlaštena da vrši sudsku vlast" u članku 5. stavku 3 (čl. 5.-3.)!

a i držati da je sudska kontrola prilično korisna. Nakon što sam pročitao argumente objiju strana, spreman sam čak i reći da su, naročito u svezi s posljednjom točkom, argumenti koji podržavaju sudska kontrolu možda malo jači od onih protiv nje¹⁴. Ali, po mom mišljenju, ovo ostaju pitanja na koja razumni ljudi mogu imati različite poglede. Ovo znači da bi Sud morao poštovati izbor Vlade Ujedinjenog Kraljevstva i da nema druge nego utvrditi da ona nije prekoračila stupanj slobodne procjene.

Ovo, međutim, nisu jedini čimbenici koje treba uzeti u obzir.

Vlada Ujedinjenog Kraljevstva je istakla da je razdoblje od sedam dana maksimalno¹⁵, dok se Kancelarija Državnog sekretara brine da je u svakom pojedinačnom slučaju razdoblje pritvora što kraće. Ova tvrdnja nije ozbiljno osporena, a ovaj predmet pokazuje da je ona, u svakom slučaju, u najmanju ruku uvjerljiva.

Vlada nadalje tvrdi da je, po pravilu, obitelj uhićene osobe obaviještena o događanju u roku od četrdeset i osam sati nakon uhićenja¹⁶, te da osoba ima pristup braniteljima nakon četrdeset i osam sati, a nakon toga u intervalima od po četrdeset i osam sati¹⁷. Ni ovi navodi nisu osporeni. A ni uhićenoj osobi nije, tražeći sudski nalog *habeas corpus*, uskraćen odgovor na pitanje je li njeno uhićenje zakonito, tj. jesu li uvjeti odjeljka 12. Zakona iz 1984. godine zadovoljeni, što je pomno ispitano u sudu¹⁸.

Ovo je, mislim, važna zaštita od moguće zlouporabe ovlasti za određivanje pritvora prema odjeljku 12. Zakona iz 1984. godine¹⁹.

Uzimajući u obzir sve ove čimbenike i imajući na umu da se - kako proizilazi iz stavka 10. gore - za obične kaznene predmete četvorodnevno razdoblje još mora smatrati prihvatljivim, nalazim da se za Zakon iz 1984. godine ne može reći da je nespojiv sa člankom 5. stavkom 3. Konvencije.

¹³ Podnesak Vlade, stavci 1.9. i 1.12.

¹⁴ Podnesak Vlade, stavak 1.19.

¹⁵ Podnesak Vlade, stavci 1.19. i 2.41. Također v. stavak 2.47. u kojem je istaknuto da su predmetni podnositelji predstavke bili posjećeni od strane njihovog branitelja (također v. stavke 11.-22. presude Suda).

¹⁶ V. presudu Suda, stavci 39. i 40. Sama činjenica da se ovo pravno sredstvo ne rabi često ne čini se stvarnom; ono što je stvarno je da je ono na raspolaganju onima koji su pritvoreni na osnovi odjeljka 12 Zakona iz 1984. godine i da, iz Vladinih odgovora na pitanja postavljena Sudu, proizilazi da je od trinaest predstavki tri rezultiralo puštanjem na slobodu od strane Suda, dok se u druga četiri slučaja puštanje na slobodu od strane policije dogodilo prije ročišta.

¹⁷ U stavku 4 njenih odgovora na pitanja koja je postavio Sud, Vlada je navela dalje vidove zaštite; ne mislim da je potrebno o njima raspravljati pošto one vidove zaštite o kojima je raspravljano u tekstu smatram najvažnijim u ovom smislu.

13. Zaključak do kojeg sam došao u prethodnom stavku oslobađa me od pitanja je li primjena Zakona iz 1984. godine *in concreto* predstavljala povredu članka 5. stavka 3; pritvor na koji se žale podnositelji predstavke je trajao manje od sedam dana pa se, prema tome, ne može smatrati povredom, ukoliko je ispravan moj zaključak da sedam dana nije u neskladu s Konvencijom.

KLJUČNI POJMOVI: Detaljna obavijest u najkraćem roku / Ograničenje, ukidanje, derogacija / Zakonito uhićenje / Suđenje u najkraćem roku / Osobna sloboda / Pravična naknada / Efikasan pravni lijek